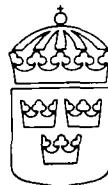

Regeringens skrivelse

1993/94:46

Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning
vid förundersökning i brottmål under år 1992

Skr.
1993/94:46

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 30 september 1993

Carl Bildt

Gun Hellsvik

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogörs för tillämpningen under år 1992 av bestämmelserna i rättegångsbalken om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning vid förundersökning i brottmål.

Ärendet och dess beredning	3
Närmare om hemlig teleavlyssning	4
Närmare om hemlig teleövervakning	5
Slutsatser	5
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 september 1993	7

Bestämmelser om hemlig teleavlyssning som tvångsmedel vid beivrande av brott finns i första hand i 27 kap. rättegångsbalken (RB). Sedan den 1 september 1989 (prop. 1988/89:124, bet. 1988/89:JuU25, rskr. 1988/89:313, SFS 1989:650) finns också i kapitlet bestämmelser om hemlig teleövervakning.

Regler om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning finns även i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål, lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. samt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll, som trätt i kraft den 1 juli 1991 och ersatt lagen (1989:530) om åtgärder för att förebygga våldsdåd med internationell bakgrund (terroristlagen).

Hemlig teleavlyssning innebär att teledokument, som befordras via ett allmänt tillgängligt telenät till eller från en viss teleanläggning, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet. Tvångsmedlet kan användas både för avlyssning av telefonsamtal och för upptagning av annan telekommunikation än muntlig sådan, såsom telex, telefax och datakommunikation. Hemlig teleövervakning innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om teledokument som har expedierats eller beställts till eller från en viss teleanläggning som är ansluten till ett allmänt tillgängligt telenät eller att en sådan anläggning stängs av för teledokument.

I enlighet med riksdagens önskemål (bet. 1981/82:JuU54, rskr. 1981/82:298) redovisar regeringen årligen hur reglerna om teleavlyssning i RB har tillämpats. I samband med att reglerna om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning ändrades den 1 september 1989 uttalades i lagstiftningsärendet (prop. 1988/89:124 s. 55) att regeringens redovisning till riksdagen angående tillämpningen av bestämmelserna borde behållas vid övergången till de nya reglerna om hemlig teleavlyssning och att en motsvarande redovisning borde lämnas när det gäller hemlig teleövervakning.

Regeringen lämnade hösten 1992 en redogörelse till riksdagen för tillämpningen av hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning enligt RB under år 1991 (skr. 1992/93:44, bet. 1992/93:JuU10, rskr. 1992/93:43). Regeringen tar nu upp frågan om motsvarande redogörelse för år 1992. Redogörelsen bygger på uppgifter som Rikspolisstyrelsen har lämnat i en skrivelse till regeringen den 21 september 1993. Redogörelsen omfattar samtliga fall av hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning enligt RB:s regler under år 1992.

Enligt Rikspolisstyrelsens skrivelse har teleavlyssning och teleövervakning vid förundersökning i brottmål med stöd av bestämmelserna i RB huvudsakligen förekommit i förundersökningar där det har funnits starka misstankar om organiserad eller annars omfattande handel med narkotika och då andra spaningsmetoder har prövats utan resultat eller redan från början har visat sig vara otillräckliga.

Närmare om hemlig teleavlyssning

När det gäller förundersökningar avseende *grova narkotikabrott* visar Rikspolisstyrelsens redogörelse att domstol under år 1992 har meddelat tillstånd att avlyssna kommunikation till eller från telefonapparater eller andra teleanläggningar som har innehafts eller använts av sammanlagt 258 misstänkta personer. Antalet fall under åren 1969¹ - 1992 var följande.

1969	28	1977	122	1985	233
1970	39	1978	102	1986	213
1971	44	1979	147	1987	205
1972	34	1980	220	1988	210
1973	46	1981	277	1989	214
1974	44	1982	313	1990	214
1975	42	1983	418	1991	243
1976	64	1984	414	1992	258

När det gäller *andra grova brott* som enligt RB kan grunda rätt till teleavlyssning har enligt Rikspolisstyrelsen teleavlyssning under år 1992 använts i 61 fall. Det har gällt förundersökningar huvudsakligen rörande mord, mordbrand, grovt rån, grov penningförfalskning och allmänfarlig ödeläggelse. Motsvarande siffror för de närmast föregående åren var 17 (1983), 13 (1984), 6 (1985), 15 (1986), 15 (1987), 15 (1988), 24 (1989), 13 (1990) och 31 (1991). Beträffande 1986 års siffra har uteslutits den telefonavlyssning som det året ägde rum i utredningen av mordet på statsminister Olof Palme.

Av Rikspolisstyrelsens redovisning framgår att den genomsnittliga avlyssningstiden år 1992 var drygt 47 dagar. Motsvarande siffra var för år 1991 44 dagar, för år 1990 46 dagar, för år 1989 44 dagar, för år 1988 48 dagar, för år 1987 54 dagar, för år 1986 53 dagar och för år 1985 60 dagar. En granskning av handlingarna visar att avlyssningstiderna varierar. Det finns under år 1992 ärenden där avlyssningen pågått bara under en eller ett par dagar, medan den i några andra fall har pågått i mer än fem månader. I ett fall har avlyssningen pågått så länge som drygt sju månader.

När det gäller frågan i vilken mån teleavlyssningen har fyllt avsett ändamål framgår att avlyssningen har haft betydelse för förundersökningen i fråga om den misstänkte i ca 77 procent av fallen år 1985, 64 procent år 1986, 68 procent år 1987, 44 procent år 1988, 51 procent år 1989, 47 procent år 1990, 48 procent år 1991 och

¹Möjligheten att tillgripa telefonavlyssning vid misstanke om grova narkotikabrott tillkom år 1969.

drygt 47 procent år 1992. Såvitt gäller förundersökningens betydelse i fråga om den misstänkte framgår också att avlyssningen inte har gett något resultat i drygt 28 procent av fallen och att åtgärden har avbrutits med kvarstående misstanke i drygt 24 procent av fallen, allt under år 1992.

Under år 1992 har det inte förekommit något fall där en domstol har lämnat en ansökan om teleavlyssning utan bifall. I likhet med tidigare år har Rikspolisstyrelsen tillämpat en viss förhandsprövning av de ärenden där teleavlyssning har aktualiserats (jfr prop. 1980/81:76 s. 277 och 278). Vid förhandsprövning under år 1992 har Rikspolisstyrelsen inte lämnat negativt besked i något fall.

Närmare om hemlig teleövervakning

När det gäller antalet tillstånd som har lämnats för hemlig teleövervakning visar Rikspolisstyrelsens redovisning att det under år 1992 lämnades sådant tillstånd i 60 fall, varav 57 fall avsåg narkotikabrott och 3 fall avsåg grov stöld och grovt rån. Under år 1991 lämnades 41 tillstånd, varav 35 avsåg narkotikabrott och 6 avsåg andra brott.

Den genomsnittliga teleövervakningstiden under år 1992 var drygt 47 dagar. Motsvarande siffra för år 1991 var 43 dagar. Handlingarna visar att tiderna för teleövervakningarna under år 1992 varierar mellan 18 dagar och knappt 4 månader.

När det gäller frågan i vilken mån teleövervakningen har fyllt avsett ändamål framgår att övervakningen har haft betydelse för förundersökningen i fråga om den misstänkte i 25 procent av fallen. Vidare framgår att förundersökningen inte har gett något resultat i knappt 37 procent av fallen och att de fall där åtgärden har avbrutits med kvarstående misstanke utgjorde drygt 38 procent. Motsvarande procentsatser för år 1991 var 17, 37 respektive 46.

Under år 1992 har det inte förekommit något fall där en domstol har lämnat en ansökan om hemlig teleövervakning utan bifall och inte heller något fall där Rikspolisstyrelsen vid förhandsprövning har lämnat negativt besked.

Slutsatser

Regeringen konstaterar att antalet teleavlyssningar på grund av misstanke om grov narkotikabrottslighet under åren 1986 - 1990 låg på en ganska konstant nivå men att antalet avlyssningar har ökat både under år 1991 och år 1992.

Av materialet i ärendet framgår vidare att antalet beslag av cannabis, amfetamin, heroin och kokain har ökat kraftigt under senare år och att antalet beslag under år 1992 ligger på ungefär samma nivå som år 1991. Beslagsmängderna har ökat när det gäller heroin men i övrigt minskat jämfört med år 1991.

Som framgår av de nu redovisade uppgifterna är läget på narkotikaområdet fortfarande mycket oroande. Teleavlyssning kan uppenbarligen inte avvaras i kampen mot narkotikabrottslighet och annan särskilt grov brottslighet. Men det är angeläget att åtgärderna så långt det är möjligt begränsas både när det gäller antalet avlyssningar och den tid som avlyssning pågår. Såsom understrukits vid tidigare redovisningar i detta ämne är det viktigt att noga följa denna utveckling. Av siffrorna i årets redogörelse kan utläsas att avlyssningarna under åren 1991 och 1992 har ökat, både när det gäller grova narkotikabrott och andra grova brott, särskilt grova rån. Detta ökade antal korresponderar mot en ökning under samma år av antalet personer som har lagförts för grovt narkotikabrott och grovt rån. När det gäller den genomsnittliga avlyssningstiden, avlyssningstiderna i övrigt samt andelen avlyssningar som har haft betydelse för förundersökningen i fråga om den misstänkte har siffrorna under de senaste åren i stort sett stabiliserat sig på en konstant nivå.

Beträffande de redovisade siffrorna om teleövervakningen kan konstateras att denna har fått sin allra största betydelse i förundersökningar rörande narkotikabrottslighet. Att teleövervakningarna i jämförelse med teleavlyssningarna visar ett sämre resultat när det gäller i vilken mån åtgärden har haft betydelse för förundersökningen i fråga om den misstänkte är naturligt med tanke på tvångsmedlens olika användningsområde. Teleövervakningen fyller en viktig funktion för att exempelvis kartlägga en misstänkt narkotikalangares kontaktkrets och kan utgöra ett effektivt komplement till teleavlyssningen. Antalet tillstånd för hemlig teleövervakning har ökat påtagligt jämfört med år 1991.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 september 1993

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Hellsvik

Regeringen beslutar skrivelse 1993/94:46 Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning vid förundersökning i brottmål under år 1992.

